

osobna tako i zajednička, bila glavna pomoć.

Partizani ulaze u Dubrovnik 18. listopada 1944. godine. U roku od četiri dana pozatvarano je pedesetak uglednih Dubrovčana među kojima je bio o. Perica i još sedam svećenika. Nije bilo nikakva suđenja. Noću su brodicama preveženi na otočić Daksu gdje su strijeljani i bačeni u zajedničku jamu. O. Perica strijeljan je 26. listopada 1944. godine.

Nakon uspješne identifikacije 2010. godine, posmrtni ostatci o. Perice sahranjeni su u isusovačkoj grobnici na groblju Boninovo u Dubrovniku.

Ovakav uzoran svećenički i apostolski život te nasilna smrt iz jedinoga razloga što je bio svećenik katoličke Crkve svrstavaju o. Petra Pericu među kandidate za mučeničku svetačku krunu. Ovaj životopis vrijedan je doprinos tomu cilju.

Hrvoje Juko

Biserka Rauter Plančić (ur.), *Kristova muka i otkupljenje*, Moderna Galerija i udruga Pasijska baština, Zagreb, 2013, 30 str.

Publikacija *Kristova muka i otkupljenje* predstavlja katalog istoimene izložbe radova iz fundusa Moderne galerije, pripremljene u okviru 22. svečanosti Pasijske baštine. Izložba obuhvaća radove nastale od šesnaestoga pa sve do polovice dvadesetoga stoljeća. Predstavljeno je ukupno petnaest domaćih i stranih umjetnika: Ljubo Babić, Vlaho Bukovac, Alessandro Castelli, Bela Čikoš-Sesija, Stabilimento Johnson, Ivo Kerdić, Ruža Klein Meštrović, Julije Klović, Miroslav Kraljević, Iso Kršnjavi, Adèle d’Affry (Marcello), Karlo Mijić, Rudolf Spiegler, Marijan Trepše te Maksimilijan Vanka. Osim slika, predstavljene su

grafike, skulpture i medalje koje, kao što naziv izložbe daje naslutiti, tematiziraju muku i smrt Isusa Krista. Autorica je izložbe Bruna Ubrekić, koja je zajedno s Đurdom Petravić autorica i tekstova u popratnoj publikaciji.

Kao što je naznačeno u uvodu publikacije, izloženi radovi »ne ukazuju samo na razvoj stila, već dedukcijskom metodom upozoravaju na pomak od općih mjesta povijesti umjetnosti (Alessandro Castelli) prema individualnim poimanjima sakralnog i religioznog, kao i prema modernim predodžbama s brojnim analogijama na moderno doba i duh nestabilne epohe...«

Nakon uvoda, u kratkim je crtama predstavljena povijest prikazivanja Kristove muke u umjetnosti, od samih početaka učestaloga prikazivanja Kristova lika u četvrtome stoljeću, preko razvitka likovne teme muke, pa sve do redukcije motiva i apstrakcije u dvadesetome stoljeću.

Publikacija nije strukturirana po vremenu nastanka ili stilskim obilježjima radova, već po tematskim cjelinama, kronološki poredanima, tako da prate biblijski narativ muke.

Prva je tema, kao i prvi podnaslov koji uvodi u samu izložbu, *Isus na Maslinskoj gori*. Prije nego što predstave sama djela, autorice upoznaju čitatelje s lokacijom teme unutar konteksta Evandjelja. Podsjećaju na događaje nakon Posljednje večere, na trenutke u Getsemanskome vrtu. S osvježenom memorijom, dolazi se do dvije vizije spomenutoga događaja; jedne Klovićeve, druge Bukovčeve.

Sljedeća cjelina, *Ecce homo*, sadrži samo istoimenu skulpturu autorice Marcello (Adèle d’Affry).

Daleko najveći broj radova nalazi se u kulminativnoj cjelini pod naslovom *Golgota*. Obradene su mnoge teme, od samoga raspeća pa sve do Kristove smrti. U ovoj cjelini čitatelj se susreće

i s najvećim brojem različitih medija i tehnika.

Slijede cjeline *Pogreb Isusov, Pietà, Krist na odru* i *Za križem*, čime završava pregled izloženih radova, a nakon nje ga se predstavlja tekst od tri stranice, potpuno posvećen već spomenutoj skulpturi *Ecce homo* švicarske autorice Marcello, izložene na pariškom Salonu 1875.

Prije popisa literature i kataloga djela, ukratko su još predstavljeni životopisi svakoga od petnaestero autora/ica.

Ova publikacija (i izložba) pruža vrijedan uvid u različite individualne poglede na Kristovo djelo otkupljenja, ali također »potiče se promatrača na unutarnji mir i kontemplaciju doživljavanjem Kristove muke i ključnih trenutaka njegova otkupiteljskog puta«.

Vlado Škorić

Mirja Jarak, *Crkvena arhitektura 7. i 8. stoljeća. Uvod u studij predromanike*, Književni krug, Split, 2013, 302 str.

Pred čitateljima je još jedno izdanje Književnoga kruga iz Splita čija je bogata izdavačka djelatnost upotpunjena novim i vrijednim naslovom. Autorica Mirja Jarak izvanredna je profesorica Odsjeka za arheologiju Filozofskoga fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. »Ideja o pisanju knjige koja će biti posvećena crkvenoj arhitekturi 7. i 8. stoljeća, nastala je spontano, u okvirima opsežnijeg proučavanja predromaničke i romaničke arhitekture« navodi autorica u predgovoru. Ona je tekst »u najvećoj mjeri oblikovala kroz osvrte na pojedine građevine«. Zbog velikoga opsega građe i širine područja tematiziranih u ovome djelu, odlučila se na određen odabir, pri čemu je istaknula »važnosti nekih građevina i otvorenih pitanja, težeći cjelovitom sagledavanju razvoja sakralne

arhitekture u pojedinim područjima«. Iscrpno su rabljeni stručni izvori i rezultati dosadašnjih istraživanja. Knjiga je opremljena s 145 ilustracija, četiri zemljovidna, popisom literature, sažetkom na engleskome jeziku te katalogima imena i mjesta.

Ranosrednjovjekovna arhitektura može se podijeliti na tri razdoblja: 7. i 8. stoljeće, razvijena predromanika (9. i 10. stoljeće) te razdoblje pojave i razvika romanike u 11. stoljeću. Razdoblje 7. i 8. stoljeća ključno je za razvoj kasnijega europskog srednjovjekovlja. Na području Apeninskoga poluotoka politička je situacija vrlo kompleksna. Bizantski posjedi isprepliću se s langobardskom državom te je njihov međusobni utjecaj stalan. Mogu se uočiti neka opća obilježja arhitekture povezana uz sredinu i vrijeme nastanka. Dok su u kasnoj antici cemeterijalne i gradske crkve imale najistaknutije mjesto, u ovom se razdoblju ističu samostanske crkve te crkve vezane uz neku karitativnu djelatnost. Općenito se građe crkve manjih dimenzija, a sličan se proces odvijao i na području Bizanta. Promijenjeni društveni odnosi iznjedrili su i potrebu za manjim i intimnijim prostorima za okupljanje zajednice. Na Pirenejskome poluotoku tijekom 7. stoljeća cvjeta vizigotska država a s njome i crkvena arhitektura. Arapsko osvajanje 711. godine dovest će do određene stagnacije sakralne arhitekture, ali će to ujedno biti početak razvoja asturijske i mozarapske arhitekture. Ipak, važnija ostvarenja tih stilova bit će sagrađena u narednim stoljećima. Na području franačke države, crkvena arhitektura ovoga razdoblja može se podijeliti na merovinško i karolinško doba. Franci su već u starokršćanskome vremenu imali kontakte s kristijaniziranim kasnoantičkim stanovništvom, a i kontinuitet antičkih gradova na području franačke države osigurao je centre za širenje kršćanstva. Iako se ovo